

Grzegorz J. Brzustowicz

160 lat prasy w powiecie choszczeńskim

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 9, 295-299

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 9/2002

Grzegorz J. Brzustowicz
Choszczno

160 lat prasy w powiecie choszczeńskim

Pierwsze wiadomości o powiecie choszczeńskim (Kreis Arnswalde) trafiały do gazet w pierwszej połowie XIX wieku, głównie za pośrednictwem wydawanego od 1820 roku w Gorzowie *Neumärkisches Wochenblatt*. Było to pismo obejmujące zasięgiem całą Nową Marchię. Natomiast jako pierwsze pismo powiatowe powstało w 1842 roku w **Mysłiborzu** *Kreisblätter*, wydawane przez M. W. Sieberta. Mniej więcej w tym samym czasie pojawił się *Ostland Zeitung*, w którym znajdowały się lokalne dodatki dla **Pelczyc** – *Bernsteiner Tageblatt*, dla **Szadzka** – *Saatziger Kreisbote* i dla **Dobiegniewa** – *Woldenberger Zeitung*. Działania w kierunku stworzenia własnej gazety podjęło także miasto Arnswalde, które sprowadziło w 1843 roku drukarza rodem z Frankfurtu nad Odrą – Louisa Ferdinanda Wendta. Jeszcze w tym samym roku zaczął ukazywać się tygodnik powiatowy *Kreiswochenblatt*, w którym znalazły się przede wszystkim wiadomości dostarczane przez urząd landratury. Z biegiem czasu charakter pisma i wydawnictwa uległ poprawie. Pisemko wydawano z dużą częstotliwością, skoro w ciągu roku wychodziło ponad sto numerów. Wydawca mieszkał przy *Steintorstrasse*, czyli dzisiejszej Wolności. Potem jego potomkowie przenieśli siedzibę wydawnictwa w pobliże rynku i tam funkcjonowało do lutego 1945 roku. Oprócz prasy wydawnictwo „Wend – Verlag” publikowało szereg książek krajoznawczych i historycznych miejscowych regionalistów: Karla Berga i Waltera Schumachera. Pismo docierało do 50 gmin wiejskich i miejskich w powiecie, chociaż ukazywało się w nakładzie 100 sztuk. Łatwo zatem wyliczyć ile egzemplarzy przypadało na gminę.

Od 1876 roku gazetę wydawał syn Louisa – Oscar Wendt, ale przyszło mu już walczyć z konkurencją. Pojawił się wówczas *Arnswalder Zeitung* a potem *Illustrierte Arnswalder Zeitung*.

Po dwóch latach rywalizacji *Kreiswochenblatt* zwiększył format, a w 1901 roku przeszedł na tzw. *format berliński* (31,5 x 47cm). Nakład pisma wzrósł do 800 egzemplarzy, po tym jak w 1897 roku zakupiono

prasę typograficzną, która w ciągu godziny drukowała 1200 stron. Po śmierci Oscara Wendta w 1910 roku, drukarnia przeszła na jego syna Heino. To był przedstawiciel trzeciej generacji wydawców lokalnej gazety. Heino Wendt w 1919 roku zakupił maszyny rotacyjne i zwiększył wydajność drukarni. Odtąd wydawano gazetę, książki, mapy i ulotki. Duże spustoszenie w drukarni wywołał pożar 13 lutego 1940 roku, ale wydawanie gazety przerwała dopiero wojna w 1943 roku. W ten sposób minęła 100 rocznica powstania lokalnej prasy.

Przedwojenną prasę powiatową reprezentowały jeszcze wydawnictwa: W latach 1927 – 1929 Berthold Arendt z Płociczna koło Drawna drukował *Die Chronik. Heimatkundliches Blatt für die Neumark, Grenzmark und Hinterpommern*. W niewielkim piśmku (4 s.) rozprowadzonym w kawiarniach, hotelach i sklepach, zamieszczano głównie materiał historyczny. Oprócz szeregu cennych artykułów o historii okolic Dawna, Mirosławca i Choszczna, znajdziemy także liczne reklamy sponsorów pisma, handlarzy i kolekcjonerów.

Podobnie jak w innych powiatach, tak i w choszczeńskim wydawano *kalendarz powiatowy Heimatkalendar*, którego ukazały się jedynie trzy numery (1939, 41, 42).

Powojenna prasa niemiecka jest reprezentowana przede wszystkim przez wydawane w Wunsdorf od 1949 roku pismo: *Heimatgruß-Rundbrief. Aus den ehemaligen Kirchengemeinden im Kreis Arnswalde (Neumark)*. Jest to kwartalnik, który w 1999 roku obchodził swoje 50 lecie. Do czerwca 2002 ukazało się 267 numerów tego pisma.

Warto wspomnieć, że w okresie II wojny światowej, w środowisku jeńców polskich w Oflagu Arnswalde II B, pojawiły się gazetki w języku polskim. W latach 1940–1944 najciekawszym piśmem obozowym była gazetka *Za drutami*, w której publikowali swoje artykuły, wiersze oraz opowiadania liczni polscy oficerowie, a wśród nich Leon Kruczkowski. Na łamach tej gazetki, początkowo przepisywanej ręcznie i rozprowadzanej w dwóch egzemplarzach, potem drukowanej na powielaczu, po raz pierwszy major Henryk Sucharski opublikował swoją relację o obronie Westerplatte w 1939 roku.

Wiemy, że pierwsza polska gazetka w powojennym Choszcznie ukazała się 18 sierpnia 1945 roku, ale niestety nie znamy jej tytułu. Ukazała się za sprawą magistratu i oficerów z polskiej jednostki wojskowej stacjonującej wówczas poza miastem – w Witoszynie. Odpowiedzialnym za gazetę był porucznik Bronisław Chojecki. Nie było to jednak wydawnictwo dużych rozmiarów i stałe, skoro zaznaczano, że była to *gazetka okolicznościowa*.

Na kolejne wydawnictwo przyszło czekać jeszcze kilka lat. Od września 1952 roku zaczęły się ukazywać *Aktualności Choszczeńskie*. Był to tygodnik wydawany przy *Kolegium przez Radiowęźle*, o wielkości A 4, objętości 4 stron i drukowany w Szczecińskich Zakładach Graficznych, w nakładzie 2500–3000 egzemplarzy. Redakcja opierała się na pracy sieci korespondentów z terenu. Pierwszy numer gazety pojawił się w związku z wyborami do Sejmu PRL i oddał łamy pisma opanowała propaganda typu wyborczego. Uwagę zwracała między innymi ciekawa rubryka z listami od uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Choszcźnie oraz krytyka korespondentów – *Pod ostrym kątem*. Wśród redaktorów znaleźli się: Józef Nondzysiak, Waław Kraszewski i Jan Gromadzki. Ukazało się łącznie 13 numerów *Aktualności*, po czym 1 kwietnia 1954 roku pismo zmieniło tytuł na *Głos Choszczeński*. Było pismo, które w założeniach miało być tygodnikiem ilustrowanym. Jednakże poza tytułem zmieniło się w nim niewiele. Gazeta miała podobny format i objętość, była drukowana w tej samej drukarni, jedynie nakład spadł do 1000 egzemplarzy, a cena do 20 groszy. Jak informowano, zmniejszenie nakładu, wiązało się z rozpoznaniem zapotrzebowania na prasę lokalną w powiecie. Ostatni – 16 numer *Głosu* – ukazał się 1 marca 1956 roku. Zarówno *Aktualności* jak *Głos* były organem prasowym powiatowego Komitetu Wyborczego Frontu Narodowego, toteż artykuły były wypełnione propagandą ówczesnego systemu polityczno – gospodarczego oraz krytyką jego przeciwników.

Począwszy od lat 50-tych źródłem informacji dla mieszkańców ziemi choszczeńskiej była prasa wojewódzka i krajowej (*Głos Szczeciński, Kurier Szczeciński, Ziemia Gorzowska, Gazeta Lubuska, Gazeta Nowa, Kurier Polski, Świat Młodych, Dziennik Ludowy, Tygodnik Kulturalny, Trybuna Ludu* i inne). W latach 1980-81 lukę w informacji próbowały wypełnić biuletyny informacyjne zakładowych komisji Solidarności. Zawierały często informacje o zmianach jakich domagała się miejscowa społeczność.

Przemiany polityczno-społeczne w Polsce, sprawiły, że od 1989 roku zaczęła powstawać prasa lokalna. Już w październiku 1990 roku pojawił się pierwszy numer *Więzi Gminnej* w Reczu. Pismo powielane na kserografie miało objętość 8 stron i ukazywało się w formacie A 4 i zawierało artykuły dotyczące aktualnych spraw mieszkańców Recza. W 1992 roku *Więź* weszła do *Gazety Ziemi Choszczeńskiej Blżej*, a w skład kolegium redakcyjnego wchodził: Barbara Petschke, Zdzisław Kamiński, Zbigniew Ligus i Andrzej Horoszkiewicz.

Blżej. Gazeta Ziemi Choszczeńskiej zaczęła się ukazywać od stycznia 1991 roku jako pismo formatu A 4 i objętości od 16–22 stron. Wydawane było w pierw przez kolegium redakcyjne a potem przez *Oficynę Wydawniczą Blżej sc.* i drukowane w Drukarni FRABIT w Suchaniu. Ponad

130 numerów tegoż pisma stanowi duży dorobek w historii lokalnej prasy. Redaktorami naczelnymi gazety *Blżej* byli: Barbara Romaniuk (1993-1994), Ireneusz Kostka (1992), Tomasz Miński (1991), Krzysztof Ozon (1994), Grzegorz Brzustowicz (1995). Gazeta przez kilka lat (do 1995) spełniała skutecznie rolę gazety powiatowej, posiadała bowiem rubryki lokalne dla każdej z gmin. Przez kilka lat pismo było dwutygodnikiem, a od roku 1996 ukazywało się nieregularnie, po czym w 1997 roku przestał się ukazywać. Na łamach tego pisma ukazały się artykuły około dwustu autorów, przeważnie zamieszkałych w regionie. Pismo było dwukrotnie nagradzane przez *Fundację Stefana Batorego*.

W opozycji do *Blżej* powstało pismo *Kontakt i My – Gazeta mieszkańców Choszczna- ludzi mądrych i dowcipnych*, o czym można było przeczytać na winiecie. Redaktorem naczelnym był Damian Wesołowski a sekretarzem Robert Frydrych. Gazeta ukazywała się od stycznia 1992 do połowy 1993 roku i oferowała swoim czytelnikom informacje lokalne z dużą dawką humoru.

W kwietniu 1992 roku ukazał się w Choszcznie pierwszy numer młodzieżowego pisma *Poza kontrolą* jako *Zachodniopomorska inicjatywa niezależnych*. Redaktorem naczelnym pisma była Artur Szuba a w redakcji pracowali: Marek Sembratowicz, Agnieszka Puczyńska, Jacek Kuzyńin, Małgorzata Puczyńska. Gazetka zawierała historie zespołów muzycznych, wywiady ze znanymi muzykami, promocję kaset muzycznych, książek młodzieżowych oraz Choszczeńską Listę Przebojów. Po ukazaniu się 19 samodzielnych numerów gazeta *Poza Kontrolą* stała się w latach 1993 – 1994 rubryką w gazecie *Blżej*, a od 1994 *dodatkiem kulturalnym w Choszczeńskim Informatorze Reklamowym*.

Od 1995 roku do dzisiaj wydawany jest Informator Urzędu Miasta i Gminy w Choszcznie – *Wiadomości Choszczeńskie*. Redaktorem naczelnym jest Andrzej Kaliński. Pismo koncentruje się na sprawach gminy i zarządzeń Urzędu i Rady Gminy.

Z innych pism warto wspomnieć *Wiadomości Krzęcińskie*, które powstały w 1991 roku i przez pięć lat ukazywały się regularnie na łamach *Blżej*. Od lutego 1997 rozpoczęły swój samodzielny żywot jako *Wiadomości Krzęcińskie. Kwartalnik Samorządowy*. W skład redakcji weszli wówczas: Bogdan Brzustowicz, Grzegorz Brzustowicz, Ewa Karolewicz, Marian Paszkowiak, Sylwester Sieniuc, Maria Skoczylas, Jacek Skrzypiński, Bogusław Zieliński i redaktor naczelny – Krzysztof Żuchowski. Po zmianie Zarządu Gminy gazeta została przejęta przez władzę i stała się organem gminnym, szerzącym propagandę osiągnięć wójta i przewodniczącego. Część starego składu redakcji w końcu 1998 roku utworzyło pismo niezależne, którego pierwszy numer ukazał się 22 lutego 1999

roku pod nazwą: *Gminna Współpraca. Gazeta Krzęcińska*. Do czerwca 2002 roku ukazało się 12 numerów. Redaktorem naczelnym jest **dr Bogdan Brzustowicz**. W redakcji pracują: Zdzisław Grzelczak, Wiesława Gruszczyńska, Danuta Kostro, Stefan Kula, Andrzej Nowak, Mieczysław Ciesiołkiewicz, Wojciech Walczyński, Henryk Pacholczyk, Krzysztof Zuchowski, Ryszard Przywarty, Grzegorz Brzustowicz. Gazeta jest kwartalnikiem zamieszczającym artykuły dotyczące historii i ważnych spraw społeczności Gminy Krzęcin i jest wydawana ze środków własnych redakcji w nakładzie 500 egzemplarzy.

Na łamach *Blżej* artykuły poświęcone sprawom Gminy Drawno pojawiały się od 1991 roku ale dopiero od 1998 roku Drawno ma własną gazetę. W styczniu 1998 zaczął ukazywać się *Drawieński Kwartalnik Samorządowy*. Do końca roku ukazało się 5 numerów tej gazety, po czym w styczniu, gazeta zmieniła nazwę na *Ziemię Drawieńską* i stała się miesięcznikiem. Do dzisiaj ukazało się 31 numerów, w nakładzie 500 egzemplarzy. W skład redakcji wchodzi: Marian Kuc, Mariola Sieradzka, Ewa Wnuk-Gławdel, Andrzej Konopelski i Antoni Kardas.

Pomimo, że w każdym zakątku powiatu istniały gazety gminne, parafialne czy szkolne, odczuwano po zniknięciu *Blżej* brak pisma o zasięgu powiatowym. Lukę tę od sierpnia 1999 roku wypełniał *Kurier Ziemi Choszczeńskiej*. Pismo było początkowo miesięcznikiem, drukowanym w nakładzie 3000 (1 numer) – 1500 (od 2 numeru) egzemplarzy przez Agencję Wydawniczo-Reklamową Stanisława Skoniecznego z Chłopowa. Wraz z dziewiątym numerem pisma (kwiecień 2000), zmieniła się nazwa wydawnictwa na *Kurier Choszczeński*. Do sierpnia 2002 roku ukazało się 35 numerów tego pisma. W skład redakcji wchodzi: Agnieszka Szuba, Artur Szuba, Elżbieta Lipińska, Tadeusz Krawiec, Tomasz Jabłeczki, Grzegorz J. Brzustowicz oraz kilkoro stałych współpracowników. *Kurier Choszczeński* jest z założenia gazetą powiatową, obejmującą zasięgiem, tzn. zamieszczanymi na jego łamach wiadomościami jak i kolportażem, wszystkie gminy powiatu choszczeńskiego. Cennym uzupełnieniem działalności wydawniczej wydawnictwa ASz, które jest właścicielem Kuriera Choszczeńskiego, są publikacje regionalne, promujące rodzimą kulturę i historię.